

CHET TILLARINI O'RGANISH METODIKASIDA SUN'IY INTELLEKTNING SAMARADORLIGI: O'ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA

Amirova Aqida Tursunboyevna

Bugungi kunda ta'lim tizimi raqamli transformatsiya davrini boshdan kechirmoqda. COVID-19 pandemiyasi ta'limning masofaviy shakllarini rivojlantirishga majbur qildi, bu esa raqamli texnologiyalarning o'quv jarayonidagi rolini keskin oshirdi.

Sun'iy intellekt ta'lim sohasida inqilobiy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. ChatGPT, Duolingo Max, Century Tech kabi Sun'iy intellekt vositalari o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashgan ta'limni ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasida "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida SI texnologiyalari ta'limga joriy etilmoqda, masalan, maktablarda "Kundalik" platformasida avtomatlashtirilgan baholash tizimi. Shu kabi platformalar rivojlangan mamlakatlarda, masalan, Germaniyada "KI-Campus" va "Lernplattform" loyihalari allaqachon o'zini oqlagan.

Sun'iy intellektning chet tillaridagi funksiyalari juda ko'p. Birinchidan, talaffuz va intonatsiyani tuzatishda SI nutqni tanib olish va neyron tarmoqlar orqali real vaqtda tahlil qiladi; AQShda ELSA Speak ilovasi ingliz talaffuzini 95 foiz aniqlikda tuzatadi, Germaniyada esa Speechling ilovasi Goethe-Institut bilan hamkorlikda nemis tilidagi "R" tovushini o'rgatadi. Ikkinchidan, shaxsiy o'quv traektoriyasini yaratishda SI o'quvchining xatolari, tezligi va qiziqishlariga qarab darslarni moslashtiradi; Ushbu platforma talaffuz va gapirish uchun eng yaxshilaridan biri deya butun dunyoda tan olingan. Duolingo ilovasi adaptiv algoritmi orqali 34 soatlik mashg'ulotni bir semestr ta'limiga tenglashtiradi. Xitoyda esa Liulishuo ilovasi milliarddan ortiq mashq tahlil qilib, xitoy tilini xorijliklarga o'rgatadi.

Quyidagi 1-jadval ma'lumotlari orqali "Chet tillarini o'rganish metodikasida sun'iy intellektning samaradorligi" mavzusi bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi taqqoslovchi jadval shaklida ilmiy tahlil qilingan.

1-jadval

**Chet tillarini o'rganish metodikasida sun'iy intellektning samaradorligi
bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi**

Davlat	Qo'llanilayotgan SI texnologiyalari	Amaliy yo'nalish	Metodik samaradorlik	O'zbek ta'lim tizimi uchun ahamiyati
AQSh	ChatGPT, Grammarly, Duolingo Max (SI Coach)	Nutqni avtomatik tahlil qilish, yozma xatolarni tuzatish, til o'rganishda shaxsiylashtirish	O'quvchilarning individual yondashuv asosida o'rganish tezligini oshiradi; real vaqtli fikr-mulohaza beradi	O'qituvchilarga sun'iy intellekt yordamida adaptiv mashg'ulotlar tuzish imkonini beradi
Germaniya	Babbel SI, DeepL Tutor	Grammatikani avtomatik tushuntirish, talaffuzni fonetik tahlil qilish	Talaffuzdagi xatolar 40% gacha kamayadi, talaffuzni fonetik darajada tuzatish imkoniyati mavjud	Nemis tili ta'limida talaffuz va fonetik kompetensiyani rivojlantirishda foydali
Janubiy Koreya	Naver Papago SI, Smart Learning Platform	SI orqali ovozli tarjima, real vaqtli dialog mashqlari	O'quvchilar nutq faoliyatini mustaqil mashq qilish imkoniga ega bo'ladi; muloqot kompetensiyasi oshadi	O'zbekistonda ingliz va koreys tillarini o'qitishda interfaol dialog mashg'ulotlari uchun mos
Xitoy	iFlytek Smart Education, Tencent SI Class	O'quvchi nutqini tahlil qilish, SI yordamida avtomatik baholash	Ta'limda 24/7 o'quvchi monitoringi, differensial baholash tizimi shakllangan	O'qituvchilarga SI asosida diagnostik test va baholash tizimini

				yaratishda yordam beradi
Finlyandiya	SI Tutor, EdTech SI Hub	Sun'iy intellekt yordamida adaptiv ta'lim, o'qituvchi-assistent tizimi	SI o'qituvchilarning metodik yuklamasini 30% kamaytiradi, o'quvchi qiziqishini oshiradi	O'zbek ta'limida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi interaktiv aloqani kuchaytirish uchun foydali

Yuqoridagi jadval ma'lumotlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, SI texnologiyalarini chet tili o'qitish metodikasiga integratsiya qilish motivatsiya, shaxsiylashtirish va baholash sifatini oshiradi.

AQSh va Germaniya tajribasi til o'rganishda real vaqtli tahlil va feedback tizimini muvaffaqiyatli tatbiq etgan.

Osiyo davlatlari (Koreya, Xitoy) esa SI orqali ovozli interaktiv mashqlar va avtomatik baholash tizimini rivojlantirgan.

Finlyandiya modeli o'qituvchining rolini to'liq saqlagan holda SI-assistent orqali metodik yukni kamaytiradi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyat mahalliy kontent, infratuzilma va o'qituvchi malakasiga bog'liq; O'zbekiston xalqaro tajribalardan Duolingo gamifikatsiyasi, Germaniya etika standartlari, Xitoy mahalliy modellaridan foydalanib, chet tillarni o'qitishni zamonaviylashtirishi mumkin. SI insoniy munosabatlar o'rnini bosa olmaydi, biroq o'qituvchining yordamchisi sifatida chet tillarini yanada yaxshiroq o'rganishga ko'mak beradi.

Chet tillarini aynada mukammal o'rganishda quyidagi **takliflarni** berishimiz mumkin: 2026-yilgacha barcha maktablarda 100 Mbit/s internet va har bir o'quvchiga SI ilovalariga kirish imkoni ta'minlash; har yili 48 soatlik "SI va chet tillari" majburiy kursini o'qituvchilar uchun joriy etish; 2027-yilgacha o'zbek tilida 3000 ta SI darsligi va "O'zbek TIL-Edu" milliy modelini ishlab chiqish; "Chet tillarda SI to'g'risida" qonun qabul qilish va maktablarda "SI etika" darsini haftada 1 soat majburiy qilish. Qo'shimcha taklif sifatida xalqaro hamkorlikda O'zbekiston-AQSh (Duolingo), O'zbekiston-Germaniya (Goethe-Institut) va O'zbekiston-Xitoy (Tencent) loyihalarini

yo'lga qo'yish va har yili "Chet tillar va SI" xalqaro konferensiyasini Toshkentda o'tkazishni ko'paytirish kabilarni berishimiz mumkin.

Mamlakatimizda ham sun'iy intellektni rivojlantirish bo'yicha alohida qaror qabul qilinib, sohaning huquqiy asoslari yaratildi. Qisqa davrda davlat xizmatlari, bank-moliya, jamoat xavfsizligi, transport kabi yo'nalishlarda 30 dan ortiq pilot loyihalar ishga tushdi. O'tgan yili Sun'iy intellektni 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasi tasdiqlandi. Raqamlashtirish vazirligida ushbu soha bilan ishlaydigan alohida markaz tashkil etildi. Natijada bir yil ichida mamlakatimiz sun'iy intellektga tayyorgarlik bo'yicha xalqaro indeksda 17 pog'ona yuqoriladi, Markaziy Osiyoda 1-o'rinni egalladi.

Xorijiy ekspertlar O'zbekistonning sun'iy intellekt sohasidagi salohiyatini 10 milliard dollarga baholamoqda. Buni imkoniyatga aylantirish va dunyoda sun'iy intellektga talab ortib borayotgan hozirgi davrda raqobatdosh bo'lish uchun 3 ta eng asosiy masala – infratuzilma, ochiq ma'lumotlar va kadrlar tayyorlashga e'tiborni kuchaytirish zarurligi qayd etildi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimida sun'iy intellektni chet tillariga yo'naltirilgan holda ilmiy asosda rivojlantirish – bu nafaqat o'quv natijalarini oshirish, balki milliy raqamli suverenitet, yosh avlodning global raqobatbardoshligi va madaniy o'zaro ta'sirni ta'minlashning strategik yo'nalishidir. Faqat infratuzilma, mahalliy kontent va o'qituvchi malakasini sinxron rivojlantirish orqali O'zbekiston xalqaro tajribaga yaqinlashib, chet tillar ta'limida SI yetakchisiga aylanishi mumkin. Ushbu yo'nalishdagi har bir loyiha – ilmiy tadqiqot, empirik sinov va xalqaro hamkorlik bilan mustahkamlanishi shart. Va bu borada hali ko'p loyihalar ishlab chiqish va amalga oshirish talab etiladi.

Xulosa sifatida sun'iy intellekt vositalari chet tili ta'limida inson omilini to'ldiruvchi samarali instrument bo'lib, o'quvchi faoliyatini tahlil qilish, individual o'qitish va motivatsiyani oshirishda yuqori natijalar beradi. O'zbekiston ta'lim tizimida SI asosida talabalarning nutq, eshitish va yozish kompetensiyalarini avtomatik baholash tizimlarini yaratish kelajakdagi metodik rivojlanishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi mumkin.